

Nr 1119

Av herr **Hagnell m. fl.**, om jämlikhet mellan arbetare och tjänstemän,
m. m.

(Lika lydande med motion nr 950 i Första kammaren)

Det är ett gammalt krav att steg för steg åstadkomma social jämlikhet. Resultat kan endast uppnås genom en mycket omfattande och bred politik, vilken täcker olika avsnitt av samhällslivet och de flesta områden av politisk verksamhet. Det är inte tillräckligt enbart med en socialpolitisk utbyggnad eller en långsiktigt inriktad utbildningspolitik. Det är heller inte tillräckligt enbart med hittillsvarande lagstiftning om arbetstid, semester, social säkerhet o. s. v. Trots de medvetna långsiktiga strävandena som kommer till uttryck på arbetsmarknaden genom förhandlingsverksamhet och annan aktivitet återstår betydelsefulla avsnitt.

De strukturförändringar som pågått och som kommer att fortsätta med stor kraft inom näringslivet under kommande decennier skapar betydande sociala problem. De bidrar till att markera den otrygghet som många människor upplever i fråga om anställning och utkomst och som inte kunnat lösas mer än i begränsad omfattning genom den socialpolitiska utbyggnad som skett under efterkrigstiden.

På den socialdemokratiska partikongressen 1967 framhölls från fackligt håll att bristande jämlikhet olika grupper emellan återspeglas inte enbart i lönestatistiken utan också i de sociala förhållandena på arbetsmarknaden. ”De som har de lägsta lönerna har som regel också den längsta arbetstiden, den sämsta arbetsmiljön, de tyngsta och smutsigaste arbetena och därtill den högsta pensionsåldern. Vi kan acceptera skillnader i lönenivån. Värderingen av individens arbetsinsatser bör dock visa sig i lönekuvertet och inte i de sociala förmånerna. Vad är det för samhälle vi lever i, som accepterar att människorna har olika sociala förmåner beroende på vilket arbete de har?”

Redan 1946 uttalade sig LO i yttrande över en statlig utredning för ”en enda anställningsform för alla anställda”. Åtskilliga utredningar under efterkrigstiden har sedan berört anställningsformerna från olika utgångspunkter utan att denna jämlikhetsfråga ännu blivit löst.

Den sociala struktureringen kan i viss mån belysas av arbetskraftsundersökningen under 1969. Om man utgår ifrån en total yrkesverksamhet på 3 734 000 personer, föll då på offentlig tjänst 859 000 anställda, varav 331 000 arbetare och 528 000 tjänstemän. För en stor del av denna grupp är anställnings- och trygghetsförhållandena ordnade på ett i jämförelse med den övriga befolkningen mera tillfredsställande sätt.

Men inom gruppen förekommer också lösare anställningsformer och därmed förenad social otrygghet. Över 210 000 är betecknade som deltid- eller timanställda.

På den privata arbetsmarknaden finns ungefär 1 700 000 arbetare och 725 000 tjänstemän. Större delen av dessa tjänstemän, men långt ifrån alla, har vissa förbättrade sociala förmåner i jämförelse med arbetarna men väsentligt sämre än för stora grupper i offentlig tjänst anställda. Omkring 369 000 har således ITP-förmåner. Liknande ITP-förmåner förekommer för de kooperativt anställda och vissa handelsanställda. De statliga bolagens anställda arbetare och tjänstemän ingår i denna grupp. Även om för tjänstemännen vanligtvis ITP-förmåner torde vara garanterade är inte så förhållandet för de statliga företagsarbetarna. Det är mindre tillfredsställande att staten som arbetsgivare så olika uppfyller kraven på social jämlikhet. Även om man har olika anställningsformer, så är det ett fackligt krav att den sociala jämlikheten skall vara densamma. Förutom de nämnda grupperna tillkommer 450 000 egna företagare och fristående yrkesutövare, varav knappt hälften inom jordbruks- och skogsnäringarna. I den mån de är aktiva yrkesutövare inom folkhushället bör också för dessa grupper tillfredsställande sociala trygghetsformer vara tillgängliga, även om problemen i åtskilliga fall är av annan art än för löntagarna.

Vi har nu kommit till en punkt i utvecklingen då det är angeläget att genom snara konkreta åtgärder åstadkomma ett påtagligt resultat då det gäller jämlikhet i socialt hänseende. Betydande grupper har nu mer eller mindre omfattande sociala förmåner utöver folkpension, ATP, socialförsäkring, arbetstidslagstiftning o. s. v. Det gäller större delen av de i offentlig tjänst anställda med undantag av dem som arbetar åt samma arbetsgivare på den privata arbetsmarknadens villkor. På den marknaden finns de flesta arbetarna, och en majoritet av dem liksom en minoritet av tjänstemännen på den marknaden har inte dessa rätt betydande sociala förmåner.

Mot bakgrunden av dessa förhållanden och med hänsyn till de växande kraven på jämlikhet önskar vi från regeringens sida snabba och konkreta åtgärder för att åstadkomma en ökad jämlikhet.

Vi hemställer,

att riksdagen i skrivelse till regeringen ger uttryck för

1. att regeringen måtte underrätta företagsledningarna i de under regeringens ägaransvar liggande statliga företagen, såväl bolagen som affärsverken, att företagen skall av styrelserna förvaltas så att samtliga löntagare skall ges likartade förhållanden i fråga om social trygghet och sociala förmåner, d. v. s. anställningsförhållanden, arbetstider, semester, pensioner, sjukvillkor och liknande,
2. att regeringen genom lagstiftning och ekonomisk påtryckning skall eftersträva att de anställda i kommuner och landsting oberoende av om de är arbetare eller tjänstemän skall behandlas som jämlikar i socialt hänseende,
3. att regeringen för att genomföra social jämlikhet på den privata marknaden skall tillsätta en utredning med uppdrag att inom en på förhand begränsad tidrymd utarbeta förslag så att rege-

ringen till riksdagen kan återkomma med förslag om lagstiftning syftande till att på väsentliga punkter genomföra jämlikhet i socialt hänseende mellan olika grupper av löntagare.

Stockholm den 28 januari 1970

Bernt Nilsson (s)
i Kalmar

Lars-Ingvar Sörenson (s)

Hans Hagnell (s)

Oscar Franzén (s)
i Motala
